

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar
Year: 6 - Number: 22 p. 29-44, Winter 2022

Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kök Değerlere Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi* **

Investigation of Preschool Education Teachers' Views on Root Values

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1187127>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
10.10.2022

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
24.11.2022

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31.12.2022

Asya Studies

Dr. Öğr. Üyesi Adem Arslan
Gümüşhane Üniversitesi,
Gümüşhane Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi
Programı
ademarslan6005@hotmail.com

ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0002-7848-7395>

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir.

** Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 29.12.2021 tarih ve 2021/8 belge numarası onayı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Öz

Bu araştırmada okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerler hakkındaki görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, nitel yöntemin olgubilim deseninde tasarlanmıştır. Gümüşhane il merkezinde 44 okul öncesi eğitim öğretmeni ile kök değerlere yönelik görüşmeler yapılmıştır. İçerik analizinin kullanıldığı çalışma sonucuna göre; öğretmenlerin değerlere, en çok Türkçe ve drama etkinliklerinde, en az ise fen etkinliklerinde yer verdiği görülmüştür. Değerleri kazandırmada en önemli faktörlerin aile, model olma ve yaparak yaşayarak öğrenme olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin en çok sevgi, saygı ve sabır kök değerlerine, en az ise yardımseverlik değerine önem verdiği görülmüştür. Sabır, adalet ve öz denetim değerlerini ise öğretmenlerin kazandırmakta zorlandığı tespit edilmiştir. Bazı öğretmenlerin sabır, adalet, vatanseverlik ve sorumluluk değerlerinin, okul öncesi dönem çocuklarına uygun olmadığına yönelik görüşleri bulunmuştur. Çoğu öğretmenin kök değerlere etkinliklerde yer verdiği anlaşılmıştır. Özel gereksinimli çocuklar için en çok sevgi, saygı, sorumluluk ve öz denetim kök değerlerinin önemli olduğu görülmüştür. Kök değerlere yönelik aile katılım çalışması yapmadıkları belirlenmiştir. Çocuklara kök değer kazandırmada somutlaştırma, dikkat süresinin kısalığı, ailede süreklilik sağlama gibi sorunlar yaşadıkları elde edilmiştir. Ayrıca model olma, tutarsız davranışlar, ihmal, ön yargı, ödün verme, teknolojinin yanlış kullanımı, empati kuramama, çocuğun yaşı gibi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri okul aile iş birliğinin artırılması, model olmanın sağlanması, yaparak yaşayarak öğrenme etkinlikleri oluşturulması, dramanın etkin kullanımı, teknolojinin doğru kullanımı, empati becerilerinin geliştirilmesi, yetkinliğin sağlanması ve gelişim özelliklerinin dikkate alınması önerilerinde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Kök Değer, Okul Öncesi, Çocuk

Abstract

In this study, it was aimed to examine the views of preschool teachers about root values. The research was designed in the phenomenological pattern of the qualitative method. In the city center of Gümüşhane, interviews were held with 44 preschool teachers about root values. According to the results of the study using content analysis; It was seen that teachers included values mostly in Turkish and drama activities, and least in science activities. It has been determined that the most important factors in gaining values are family, being a model and learning by doing. It was observed that the teachers gave importance to the root values of love, respect and patience the most, and the value of benevolence the least. It has been determined that teachers have difficulties in gaining the values of patience, justice and self-control. Some teachers' opinions were found that the values of patience, justice, patriotism and responsibility are not suitable for preschool children. It was understood that most of the teachers included the root values in the activities. It has been seen that the root values of love, respect, responsibility and self-control are most important for children with special needs. It was determined that they did not conduct family participation studies for root values. It has been obtained that children experience problems such as concretization, short attention span, and continuity in the family in gaining root value. In addition, it has been determined that they experience problems such as modeling, inconsistent behaviors, neglect, prejudice, compromise, misuse of technology, inability to empathize, and the age of the child. Preschool teachers made suggestions to increase school-family cooperation, to be a model, to create learning activities by doing, to use drama effectively, to use technology correctly, to develop empathy skills, to provide competence and to consider developmental features.

Keywords: Root Value, Preschool, Child

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Arslan, A. (2022). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kök Değerlere Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(22), 29-44.

GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, değerlerin kazandırılmasında önemli yer tutmaktadır (Aydın, 2010). Öğretilen ve öğrenilebilen değerlerin temeli erken çocuklukta atılmaya başlar (Ogelman ve Sarıkaya, 2015). Erken dönemde çocuklar, bir birey ve kişi olarak kabul edilmek, saygı duyulmak, özgü olmak, öğrenmek ve araştırmak, saygı duyulmak ve güvenli ilişkilere sahip olmak isterler. Değerler eğitimi, çocuğun bu isteğini karşılamak adına yapılırsa işlevsel ve sağlam bir eğitim gerçekleşmiş olur (Çağlar, 2005). Değerlerin oluşumunda aile, çevre, eğitim, arkadaşlar ve dinin etkisi vardır (Kılcan, 2016). Ailesinden aldığı değerlerle kişiliğinin temellerini erken yaşta atmaya başlayan çocuk, okulda bu değerlere uygun bir ortam göremezse çatışma yaşar ve değerleri içselleştirmesi zorlaşır (Gündüz ve Bağcı, 2019). Okulda yapılan etkinlikler, açık veya örtülü şekilde çocukların değerlere yönelik bilgi ve anlayışlarını geliştirmelerine ve içinde yaşadığı toplumun üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmek için gerekli becerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Talim Teriye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2017: 7).

Bir şeyin değerini belirlemeye fayda sağlayan soyut ölçü; bir şeyin değdiği karşılık, anlamında kullanılan (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019) değer sözcüğü; insanı insan kılan vasıflara sahip olan, insanı diğer yaratılmışlardan ayırt eden temel özellikleri kapsayan ve insanların yaşayış biçimine yön tayin eden inançlar bütünüdür (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 16). Değer, düşünce ve eylemlerde önemli bir etkidir. Bu sebeple değerler, eğitim yoluyla insan bilincini doğru davranışlara sevk ederek hakiki anlamda yaşanılabilir bir toplum düzeninin egemen olmasını sağlar (Karatay, 2011). Değerlerin kazandırılması sürecinde yol gösterici olan öğretmen, müfredatta yer alan bilgi ve becerileri sağlamanın yanı sıra iyiyi ve doğruya model olarak ve etkinliklerle sunabilmelidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Değerlerin aile dışında okullarda bilinçli bir şekilde öğretilmesinin sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturmak açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kurtdele Fidan, 2016).

Son yıllarda güncellenen programlarda değerlere daha fazla önem verildiği görülmüştür (Akt: Baş, 2017; Yaşaroğlu, 2018). MEB, müfredatlarında yaptığı güncelleme ve programlarda yer alan “Değerlerimiz” ile değerler eğitimine daha kapsamlı bir yaklaşım getirmiştir. Çocuklarda sağlam bir karakter oluşturmayı hedef edinen değerler eğitimi, diğer derslerden ayrı bir ders olarak değil, tüm müfredat ve okul içi etkinlikleri kapsayan bir müfredat çerçevesinde yürütülmelidir. Bu amaca ulaşmak için okul programındaki tüm dersler birbirine bağlı ve entegre olmalıdır (Hökelekli, 2013). Kök değerler farklı derslerin müfredatlarında yer alsın da bu değerlerin öğrenme ve öğretme sürecinde nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin açıklamalar müfredatta yer almamaktadır (Gürgil, Kılcan, Kılıçoğlu ve Kurtoğlu, 2019). Bu değerler öğrenme-öğretme sürecinde gerek kendi başlarına gerek ilişkili alt değerlerle gerek de diğer kök değerlerle birlikte hayat bulacaktır (MEB, 2017: 4).

Kök değerlerin anlamlarına bakıldığında sevgi; kişilerin bir şeye yakınlık göstermesini sağlayan duygudur (Önlen, 2017). Saygı; zaman, mekân ve durumla sınırlı olmayan bir kişinin, kendi kişiliği ile başkalarının kişiliği arasındaki sınırı bilmesi ve bu sınırı aşmaması, kendisine aykırı da olsa başkalarının hak ve kanunlarına uymasidir (Türk, 2009). Sabır; acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlarda karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç ve gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme durumu olduğu görülmektedir. Sorumluluk; bireyin yapması gereken kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonucunu kabullenip üstlenmesidir. Adalet; yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk ve hakkı gözetme durumudur. Öz denetim; daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Dostluk; duygu ve düşünceleriyle uyum içinde olan, birbirleriyle çok iyi ilişkileri olan, iyi ve kötü günde birbirlerine destek olan, sevinçlerini, üzüntülerini ve sıkıntıları paylaşan insanların kurduğu ilişkidir (Demir, 2019). Dürüstlük; bireyin doğru, güvenilir, saygıdeğer olması, gerçeği gizlememesi, erdemli olması ve olduğundan farklı görünmeye çalışmamasıdır (Mindivanlı, Küçük ve Soysal, 2012). Vatanseverlik; bir milleti oluşturan bireylerin, atalarından yadigar kalan maddi ve manevi değerlere bağlılığı, milleti adına yaptığı fedakârlığı ve bireyin günlük hayatta, toplumsal anlamda kendine düşen sorumluluklarını yerine getirmesi olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2018). Yardımseverlik ise, bireyin kendi imkânları ve yeterliliklerini başkaları için sarf etmesidir (Kolkusa, Oruç, Akbaba ve Dündar, 2008).

Literatür incelendiğinde ülkemizde okul öncesinde değerlerle (Aral ve Kadan, 2018; Barton, 2018; Kozikoğlu, 2018; Ogelman ve Sarıkaya, 2015; Uzun ve Köse, 2017; Yazar ve Erkuş, 2013) ilgili pek çok çalışma vardır. Bununla birlikte sınıf eğitiminde değerlerle ilgili (Akpınar ve Özdaş, 2013;

Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014; Can-Aran ve Demirel, 2013; Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013; Dinçer ve Gözel, 2019; Narin, 2007; Özmen, Er ve Gürgil, 2012; Onat-Sayın, 2020; Yılmaz, 2011), çalışmalar da bulunmaktadır. Ayrıca kök değerlere yönelik (Gündüz ve Bağcı, 2019; Gürültü, Bildik ve Erişen, 2019) çalışmalar vardır. Ancak okul öncesi dönemde kök değerlere ilişkin yeterince çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu durum çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin değerleri kazandırmakta yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerinin ortaya koyulmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerlere yönelik görüşlerini incelemek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda şu alt problemlere cevap aranmaktadır.

1. Okul öncesi öğretmenlerine göre çocuklara kök değerlerin kazandırılmasında en etkili faktörler nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenleri, kök değerleri hangi etkinliklerde ele almaktadırlar?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin günlük etkinliklerde kök değerlere yer verme durumları nasıldır?
4. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara kök değerleri kazandırmaya yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerlere yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yönteminin olgubilim deseni ile desenlenmiştir. Olgubilim çalışmalarında genellikle bir kavram ya da olguya ilişkin bireysel algıların, düşüncelerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Temel hedefi, bir olgu veya kavram ile ilgili kişisel görüş ve deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Olgubilim araştırmalarında veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu çalışmada okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerlere yönelik görüşlerini incelemek, çalışmanın olgubilim niteliğini kazanmasını sağlamıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Gümüşhane il merkezinde bulunan, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 44 okul öncesi eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında nitel araştırmanın amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum örnekleme yöntemine göre araştırmacı araştırma amacı doğrultusunda belirlenen durumları çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgubilim çalışmalarında olguyu tüm yönleriyle yaşamış bir grup birey ile çalışarak bu olgu araştırılır. Bu nedenle, olgu ile ilgili geçmişi olan ve yaşantılar geçiren heterojen bir grup belirlenir (Özet, 2014). Çalışma grubuna ilişkin tanılayıcı özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmenleri Tanılayıcı Özellikler

Değişken		Frekans(f)	Yüzdelerik(%)
Cinsiyet	Erkek	1	2,2
	Kadın	43	97,8
	Toplam	44	100,0
Yaş	20-30 yaş	12	27,2
	31-40 yaş	18	40,9
	41 yaş ve üzeri	14	31,9
	Toplam	44	100,0
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	16	36,3
	6-10 yıl	13	29,5
	11 ve üzeri	15	34,2
	Toplam	44	100,0

Öğrenim Durumu	Ön lisans	7	15,9
	Lisans	33	75
	Lisansüstü	4	9,1
	Toplam	44	100,0
Çalıştığı Yaş Grubu	3 yaş	7	15,9
	4 yaş	9	20,4
	5 yaş	24	54,5
	6 yaş	4	1,9
	Toplam	44	100,0
Çalıştığı Kurum	Ana sınıfı	12	27,2
	Anaokulu	32	72,8
	Toplam	44	100,0

Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin 43'i kadın, 1'i erkek olup, 2'si 20-30 yaş aralığında, 18'i 31-40 yaş aralığında ve 14'ü 41 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin kıdemlerine bakıldığında ise 11 yıl ve üzeri görev yapan 14 öğretmen, 6-10 yıl arası görev yapan 13 öğretmen, 0-5 yıl arası çalışan 16 öğretmen vardır. Öğretmenlerin 12'si ana sınıfında, 32'si anaokulunda görev yapmaktadırlar. Araştırmaya katılan 7 öğretmen 3 yaş grubunda, 9 öğretmen 4 yaş grubunda, 24 öğretmen 5 yaş grubunda, 2 öğretmen de 6 yaş grubunda öğretmenlik yapmaktadır. 7 öğretmen ön lisans mezunu, 33 öğretmen lisans mezunu, 4 öğretmen lisansüstü mezundur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Öğretmenlerin demografik özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olmak için araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu"nda" 6 soru bulunmaktadır. Bu formda, öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, mesleki kıdemi, öğrenim durumu, çocukların yaş grupları, çalıştığı kurum gibi bilgilere yer verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğretmenlerin değer algılarını ve kök değer deneyimlerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular araştırmacı tarafından kapsamlı alanyazın incelemesinden sonra hazırlanmıştır. Form yarı yapılandırılmış 9 soruyu kapsamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu son halini almadan önce uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Eksik olan maddeler düzeltilerek veya maddeler üzerinde değişiklik gerçekleştirilerek soruların araştırmanın amacına uygun, uygulanabilir ve anlaşılır olduğu ortaya konmuştur. Alanda uzman üç öğretim üyesine danışılmış, bazı sorular düzenlenmiş, bir öğretmen ile pilot görüşme gerçekleştirilerek, elde edilen dönütler doğrultusunda görüşme formuna son hali verilmiştir. Araştırmanın amaçlarına yönelik oluşturulan sorular şu şekildedir: 1. Çocuklara kök değerlerin kazandırılmasında en etkili faktörler nelerdir? 2. Okul öncesi öğretmenleri, kök değerleri en çok hangi etkinliklerde ele almaktadırlar? 3. Her gün en az bir kök değer planınıza alıyor musunuz? 4. En çok hangi etkinliklerde kök değerlere yer veriyorsunuz? 5. Okul öncesi döneme uygun olmayan kök değer olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa hangisi? 6. Özel gereksinimli çocuklar için en çok hangi kök değerler önemlidir? 7. Aile katılımlarında kök değerlerle yönelik etkinlik yaptınız mı? Evet ise neler? 8. Çocuklara kök değer kazandırmakta sorun yaşıyor musunuz? Evet ise hangi sorunlar yaşıyorsunuz? 9. Çocuklara kök değer kazandırmaya yönelik önerileriniz nelerdir?

Verilerin Toplanması

Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan alınan 21/12/2021 tarihli, 2021/8 sayılı etik kurul izni, kurum izni ve gönüllü onam formu alınarak veriler toplanmıştır. Araştırma verileri okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kendilerini rahat hissettikleri bir zamanda, yüz yüze görüşme ile toplanmıştır. Araştırmanın amacı açıklanarak sorular sorulmuştur. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşme notları dijital ortama aktarılmış, daha sonra ortaya çıkarılan bu ifadeler irdelenerek analiz edilmiştir. Nitel

araştırmalarda görüşmeler, kişilerin herhangi bir durum ya da olguya yönelik duygu ve düşüncelerini kendi gerçekliği çerçevesinde anlamaya olanak sağlamaktadır (Patton, 1990).

Verilerin Analizi

Nitel yöntemlerden olan olgubilim desenini tercih eden araştırmaların amacı, insanların belli bir gerçeği, durumu ya da olgunun belirli bir yönünü anlama, onunla ilgili yorumlarda bulunarak değerlendirmede kullandıkları farklı yolları ortaya çıkarmaktır. Yapılan bu arayışlarla birlikte olgular üzerinde anlamlar ortaya çıkarılır ve bu anlamlar kategorilere ayrılarak sınıflandırılır (Çepni, 2010). İçerik analizinde önce kategoriler oluşturulur ve bir metinde yer alan belirli unsurları oluşturulan kategorilerle ilişkili oldukları durumları temel alarak saymayı kapsar (Silverman, 2010). Yıldırım ve Şimşek'e göre (2021) içerik analizi verileri kodlama, kategorileri bulma, kodları ve kategorileri düzenleme, bulguları tanımlayarak yorumlanması şeklindedir. Araştırmada yazıya geçirilmiş veriler sonucunda önce kodlar; ardından kodlar yoluyla kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Görüşlerin ne sıklıkta olduğunu göstermek amacıyla frekanslar tercih edilmiştir. Fakat katılımcıların bazı sorulara verdiği çoklu cevaplar veya bazı sorulara cevap vermemeleri sebebiyle bazı temaların frekanslarında farklılık gözlenmiştir. Öğretmenler Ö harfiyle isimlendirilerek sırayla, Ö₁, Ö₂, Ö₃ şeklinde kodlanmış ve araştırma içerisinde de aynı biçimde sunulmuştur. Ortaya çıkan sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulmuş olup doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bununla birlikte ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel veriler için kalite ve inanılabilirlik iki önemli kavram olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın kalite ve inanılabilirliğini sağlamak için anlamlı ilişkiler kurularak bu ilişkiler tablolar hâline getirilmiştir. Ayrıca bire bir alıntılarla desteklenmiştir. Bütün detayların raporda yer almasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın geçerliliğini ve güvenirliliğini sağlamak adına toplanan veriler, ilk olarak araştırmacı tarafından birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın inanılabilirliğini arttırmak için veri analizi sürecinde iki araştırmacı ile birlikte çalışılmıştır. Fikir birliğine ulaşana kadar araştırmacıların oluşturduğu temalar ve alt temalar incelenerek değişiklik ve düzenleme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen görüşme dökümleri, okul öncesi eğitim öğretmenlerine gösterilerek katılımcı onayı alınmıştır. Öğretmenin düşüncelerini, verilerin doğru temsil ettiğinden emin olması sağlanarak araştırmanın güvenirliliğini arttırmak hedeflenmiştir (Merriam, 2013). İki araştırmacının yaptığı bağımsız değerlendirmeler karşılaştırılmış ve ortaya çıkan sonuçlar, üç alan uzmanı tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Uzmanların yaptığı kapsamlı çalışma sonucunda öneriler ve eleştiriler, araştırmacılar tarafından tartışılarak bulgu ve sonuçlara yansıtılmıştır. Ayrıca ulaşılan bulguları kanıtlamak ve desteklemek adına öğretmenlerle yapılan görüşmeler doğrudan alıntılar yoluyla ifade edilmiştir. Araştırmada, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmış ve temalar oluşturulurken, öğretmenlerden gelen cevaplardan yola çıkarak birbiri ile ilişkili ya da benzer cevaplar aynı temalarda birleştirilerek tablolar oluşturulmuştur. Araştırmacı ve uzmanlar, bağımsız olarak görüşme yapılan görüşlerle ilgili kodlamayı işaretleyerek kendi görüşlerini belirtmişlerdir.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı : Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar Tarihi : 29/12/2021

Belge Numarası : 2021/8

BULGULAR

Bu bölümde okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular tablolarda sunulmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerine göre çocuklara kök değerlerin kazandırılmasında en etkili faktörler nelerdir? Alt problemine yönelik bulgular

Tablo 2'te okul öncesi öğretmenlerine göre çocuklara kök değerlerin kazandırılmasında en etkili faktörler nelerdir? Alt problemine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Kök Değerlerin Kazandırılmasında En Etkili Faktörler

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Kök Değerlerin Kazandırılmasında En Etkili Faktörler	Model olma	...öğrenciye model olmak ve süreklilik sağlamak en önemli, ...biz örnek olsak yeter, çünkü çocuk hep bizi izliyor, ...model olursak çocuklar kazanır.	16
	Aile	...ailelerin okulda öğretilen değerleri ailelerin uygulaması yaşaması okul aile iş birliğinin sağlanması, ...annesi birinci öğretmeni değerlerde anneden kazanıyor çocuk.	7
	Yaparak yaşayarak öğren.	...uygulamaları etkinlikleri artırılmalı, ...yaparak yaşayarak yapılan etkinlikler önemli çocuk daha unutmuyor.	6
	Kültür	...çocukların yetiştirildiği kültür.	5
	Manevi değerleri ifade	...değerlerin taşıyıcısı manevi değerler, bunlarında ifade et.	2
	Empati	...empati becerisi geliştirilmeli.	2
	Çocuğun seviyesine inmek	...çocuğun seviyesine göre hareket etme.	2
	Sorumluluk	...çocukların hem kendilerine bir değer katması hem de içindeki yaşamı anlama ve kendileri ile bağdaştırmada en önemli faktörün sorumluluk olduğunu düşünüyorum.	1
	İş birliği	...toplumun tüm kesimleri iş birliği yapmalı.	1
	Bilinçli çevre	...değerleri de çevreden öğreniyor, bilinçli çevre oluşturmak	1
Sevgi-Saygı	...sevgi saygı her şeyin ilacı, her şey sevgi ile kazanılır.	1	

Tablo 2 incelendiğinde okul öncesi eğitim öğretmenleri kök değerlerin kazandırılmasındaki faktörleri sırasıyla model olma (16), aile (7), yaparak yaşayarak öğrenme (6), kültür (5), manevi değerleri ifade etmek (2), empati (2), çocuğun seviyesine inmek (2), sorumluluk (1), iş birliği (1), bilinçli çevre (1), sevgi saygı (1) olarak ifade etmişlerdir.

Ö₁₄ “değerlerin kazandırılmasında en önemli faktörün aile olduğunu düşünüyorum, çünkü her şey ailede öğreniyor ve çocuğun ilk öğretmeni anne babasıdır”.

Ö₁₇ “değerlerin taşıyıcısı manevi değerler, bunların da ifade edilmesi gerekir”.

Ö₂₁ “annesi birinci öğretmeni değerlerde anneden kazanıyor çocuk” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenleri, kök değerleri hangi etkinliklerde ele almaktadırlar? Alt problemine yönelik bulgular

Okul öncesi öğretmenleri, kök değerleri hangi etkinliklerde ele almaktadır? Alt problemine yönelik görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Kök Değerleri Etkinliklerde Ele Alma Durumu

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Kök Değerleri Etkinliklerde Ele Alma Durumu	Türkçe	...değerlere yönelik şiirler öğreniyoruz, ...adalet parmak oyunu oynadık, ...Türkçe etkinlikleri daha uygun değerlere.	29
	Drama	.. drama ile kalıcı oluyor, ...yaparak yaşayarak öğrenme sağladığı için daha çok kullanıyoruz, ...mesela sevgi konulu drama yaptık yakında.	19
	Sanat	...kağıt katlama tekniği ile saygı etkinliği yaptık.	16
	Oyun	...değerleri kazandırmada en etkili yol oyun, çocuk için oyun her şey.	15
	Müzik	...şarkıda çocuklar çok eğleniyor, değer temalı şarkılar dinliyoruz.	4
	Hareket	...sırasını beklemeyi kazanması için etkinlikler yapıyoruz.	3
	Alan gezileri	...sergilere katılıyoruz, kütüphaneye gittik.	2
	Fen	...adalet deneyi yaptık.	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenler kök değerlere en çok Türkçe etkinliklerinde (29), sonra sırasıyla, drama etkinliklerinde (19), sanat etkinliklerinde (16), oyun etkinliklerinde (15), müzik etkinliklerinde (4), hareket etkinliklerinde (3), alan gezilerinde (2), fen etkinliklerinde (1) yer verdiklerini ifade etmişlerdir.

Ö₁₈: “*drama ile çok kalıcı oluyor onun için sık sık değerlere yönelik drama çalışmaları yapıyoruz*”

Ö₃₃ “*adalet parmak oyunu oynadık, Türkçe etkinlikleri daha uygun değerlere*”.

Ö₃₄ “*şarkıda çocuklar çok eğleniyor, değer temalı şarkılar dinliyoruz.*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin günlük etkinliklerde kök değerlere yer verme durumları nasıldır? Alt problemine yönelik bulgular

Tablo 4’te okul öncesi öğretmenlerin, her gün kök değerleri etkinliklere alma durumuna yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 4: Her Gün Kök Değerleri Etkinliklere Alma Durumu

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Kök Değerleri Etkinliklere Alma Durumu	Evet	...her gün almaya çalışıyorum, ...okul öncesi aslında tüm etkinlikler değerlere uygun, ...kök değer bizim için çok önemli gayret ediyoruz.	23
	Hayır	...maalesef almıyorum ama etkinliklerde değerleri veriyorum.	21

Tablo 4’e göre öğretmenlerin 23’ü her gün etkinliklerde en az bir kök değer aldığını, 21’i ise almadığını ifade etmektedir.

Ö₈ “*okul öncesinde aslında tüm etkinlikler değerler uygun*”.

Ö₁₉ “*kök değer bizim için çok önemli gayret ediyoruz.*” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 5’te okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdiği üç kök değer hangisi olduğuna yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 5: En Çok Önem Verilen Üç Kök Değer

Tema	Kategori	f
En Çok Önem Verilen Üç Kök Değer	1.Kök Değer	
	Sevgi	20
	Saygı	13
	Sabır	11
	2.Kök Değer	
	Adalet	14
	Dostluk	10
	Dürüstlük	9
	3.Kök değer	
	Vatanseverlik	8
	Sorumluluk	8
Yardımsaverlik	7	

Tablo 5’e göre okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdiği birinci kök değerler sırasıyla sevgi (20), saygı (13), sabır (11) kök değerleridir. İkinci olarak önem verdiği kök değerler sırasıyla adalet (14), dostluk (10), dürüstlük (9); üçünü olarak ise vatanseverlik (8), sorumluluk (8), yardımsaverlik (7) değerleridir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara kök değerleri kazandırmaya yönelik görüşleri nelerdir? Alt problemine yönelik bulgular

Tablo 6’da okul öncesi öğretmenlerinin, en çok zorlandığı kök değerlerin ne olduğu ve neden o kök değer olduğu sorusuna yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 6: Kazandırmakta Zorlanılan Kök Değer

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Kazandırmakta Zorlanılan Kök Değer	Sabır	...çocuklar çok sabırsız, sabır da zorlanıyorum, ...çocukların seviyesine uygun değil, ...ben sabırsız olduğum için bir türlü de veremiyorum.	8
	Adalet	...çocukların adaleti anlaması zor, ...adil olmak zor geliyor, ...soyuttur	7
	Öz denetim	...çocuklara erken çocukluk döneminde otokontrol kazandırmak zor, ...gelişim özelliklerine uygun değil gibi öz denetim.	6
	Vatanseverlik	...vatan sevgisini şiirler ile veriyorum ama soyut gibi.	5
	Sorumluluk	...çocuklar sorumluluk almaktan kaçıyor, sürekli oyun peşinde.	5

Tablo 6’ya göre okul öncesi öğretmenleri sırasıyla sabır (8), adalet (7), öz denetim (6), vatanseverlik (5) ve sorumluluk (5) kök değerlerini öğrencilere kazandırmakta zorlanmaktadır. Neden sorusuna;

Ö₇ ‘*sabır çocukların seviyesine uygun değil*’.

Ö₁₇ ‘*çocuklara erken çocukluk döneminde otokontrol kazandırmak zor*’.

Ö₂₂ ‘*çocuklar sorumluluk almaktan kaçıyor, sürekli oyun peşinde.*’ şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 7’de okul öncesi döneme uygun olmayan kök değer olup olmadığına yönelik öğretmen görüşleri verilmiştir.

Tablo 7: Okul Öncesi Döneme Uygun Olmayan Kök Değer

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Okul Öncesi Döneme Uygun Olmayan Kök Değer	Sabır	...çocuklar çok sabırsız bekleyemiyorlar, ...sırasında bekleyemiyorlar	4
	Adalet	...çok soyut bir kavram adalet, ...eşitlik anlaması zor geliyor	4
	Öz denetim	...çocuklarda dürtü kontrolü zayıf, ...öz denetim somutlaştırılabilir.	3
	Vatanseverlik	...vatan, bayrak gibi kavramlarda zorlanıyorlar.	3
	Dürüstlük	...dürüstlük değerini verirken bazen yalan söyleyen çocukların aslında hayal gücünü kullandıklarını görüyoruz.	2

Tablo 7’ye göre öğretmenler sırasıyla sabır (4), adalet (4), öz denetim (3), vatanseverlik (3), dürüstlük (2) kök değerlerinin okul öncesi döneme uygun olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerden;

Ö₁₁ ‘*dürüstlük değerini verirken bazen yalan söyleyen çocukların aslında hayal gücünü kullandıklarını görüyoruz.*’

Ö₁₃ ‘*çocuklar çok sabırsız bekleyemiyorlar*’.

Ö₄₀ ‘*vatan, bayrak gibi kavramlarda zorlanıyorlar*’ olarak cevap vermişlerdir.

Tablo 8’de özel gereksinimli öğrenciler için en çok hangi kök değer önemli olduğu sorusuna yönelik, okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 8: Özel Gereksinimli Çocuklar İçin En Önemli Kök Değer

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin En Önemli Kök Değer	Sevgi	...dezavantajlı çocukların en çok sevgiye ihtiyacı var, ...engeller sevgiyle aşılabacağı için çok önemli, ...engeller kalpte olmasın.	1 4
	Saygı	...her zaman saygı esastır, ...saygı herkes için en lazım	1 2
	Öz denetim	...kendilerini kontrol etmelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.	1 1
	Dostluk	...dostluğa ihtiyaçları var, sıcak bir ele.	5
	Sabır	...sabır diye düşünüyorum.	2

Tablo 8' e göre öğretmenler özel gereksinimli çocuklar için sırasıyla sevgi (14), saygı (12), öz denetim (11), dostluk (5), sabır (1) kök değerinin önemli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerden;

Ö₁₀ “*dezavantajlı çocukların en çok sevgiye ihtiyacı var*”.

Ö₁₆ “*dostluğa ihtiyaçları var, sıcak bir ele.*”

Ö₄₄ “*kendilerini kontrol etmelerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.*” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 9’da okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımlarında kök değerlere yönelik etkinlik yapma durumuna yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 9: Aile Katılımlarında Kök Değerlere Yönelik Etkinlik Yapma Durumu

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Aile Katılımı Kök Değer Etkinliği Yapma	Hayır		23
	Evet	...yaşlılar haftasında yaşlılara etkinliği yaptık, ...yardımseverlik ilişkin etkinlik yapıldı bu projede çocuklar evlerden fazla olan oyuncakları getirdiler diğer ihtiyaç sahibi çocuklara gönderildi öğretmen atkı yaptı Türkiye'nin diğer illerinden atkılar toplanarak büyük bir iyilik atkısı oluşturuldu, ...sevgi ağacı yaptırдық.	21

Tablo 9’a göre okul öncesi öğretmenlerinin 23’ü aile katılımlarında bir faaliyet yapmadıklarını, 21’i ise kök değerlere yönelik aile katılımları yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden;

Ö₂₆ “*yardımseverlik değerine ilişkin etkinlik yapıldı, bu projede çocuklar evlerden fazla olan oyuncakları getirdiler, diğer ihtiyaç sahibi çocuklara gönderildi öğretmen atkı yaptı Türkiye'nin diğer illerinden atkılar toplanarak büyük bir iyilik atkısı oluşturuldu*”

Ö₂₈ “*yaşlılar haftasında yaşlılara etkinliği yaptık.*”

Ö₂₉ “*sevgi ağacı yaptırдық.*” şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 10’da çocuklara kök değer kazandırmakta yaşanan sorunlara yönelik öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 10: Çocuklara Kök Değer Kazandırmakta Yaşanan Sorunlar

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Çocuklara Kök Değer Kazandırmakta Yaşanan Sorunlar	Somutlaştırma	...değer kazandırmayı genel anlamda daha basit ve anlayabilecekleri ifadeleri kullanarak yapmaya çalışıyorum uzun cümleler de ve konularda çocukların dikkati daha çabuk dağılıbiliyor ve somut bir şekilde işlemeye çalışıyorum bu konuda bazen zorlanılabilir.	8
	Dikkat süresi	...dikkat süreleri çok kısa olduğundan zorlanıyoruz.	6
	Ailede süreklilik	...okulda öğrendikleri evde devam etmiyor, süreklilik önemlidir.	6
	Model olma	...aşlında model olmakta hem ben hem toplum sorun yaşıyor.	5
	Tutarsızlık	...ailede kazanılan davranışlar ile okuldaki davranışlar farklı olduğunda olumlu davranış ve değer kazandırmak sorun olabiliyor	5
	Kalıcı hale get.	...ailelerle ortak uygulama olmayınca kalıcı olmuyor	4
	İhmal	...ailenin destek vermemesinden belli aralıklarla yaşanan zorluklar	4
	Çocukların yaşı	...yaş aralığının küçük kazanımları kalıcılaştırmak zorlaşıyor	2
	Empati kuramama	...çocuklarda bu dönem benmerkezci oldukları için paylaşmakla, sabır göstermekte bazen sorunlar yaşanabiliyor.	2
	Teknoloji	...teknoloji olumsuz etkiliyor diye düşünüyorum.	2
	Ön yargı	...değerlerle ilgili bazı ön yargıları kırmakta sorun yaşıyoruz.	1
	Ödün verme	...büyükler değerlerden ödün verdiği için tutarsızlık oluyor.	1

Tablo 10’a göre öğretmenler çocuklara kök değer kazandırmakta en çok sırasıyla somutlaştırma (8), dikkat süresi (6), ailede süreklilik (6), model olma (5), tutarsızlık (5), kalıcı hale getirme (4), ihmal

(4), çocukların yaşı (2), empati kuramama (2), teknoloji (2), ön yargı (1) ve ödün verme (1) sorunları yaşadıklarını düşünmektedir. Öğretmenlerden;

Ö₂₇ “*çocuklarda bu dönem benmerkezci oldukları için paylaşmakla, sabır göstermekte bazen sorunlar yaşanabiliyor*”.

Ö₄₃ “*değerlerle ilgili bazı ön yargıları kırmakta sorun yaşıyoruz.*”

Ö₄₄ “*ailelerle ortak uygulama olmayınca kalıcı olmuyor*” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 11’de öğretmenlerin kök değerleri kazandırmaya yönelik önerileri bulunmaktadır.

Tablo 11: Çocuklara Kök Değerleri Kazandırmaya Yönelik Öneriler

Tema	Kategori	Örnek İfadeler	f
Çocuklara Kök Değerleri Kazandırmaya Yönelik Öneriler	Okul aile işbirliği	...okul aile işbirliği ve farklı ortamlarda yaparak yaşayarak öğrenme ile değerler kalıcı olarak kazandırılabilir.	8
	Model olma	...sadece etkinlikte değil günlük yaşamın içerisine aktarılmalıdır, ...öncelikle sorumluluk vermeliyiz aileler değerlerimizi evde bizzat kendileri yaşamaları gerekir.	6
	Yaparak yaşayarak	...etkinliklerde daha sık yer verilmesi, animasyon eğitimi film ve materyallerin artırılması, toplumdaki herkesin rol model olması.	6
	Teşvik etme	...örnek olay gösterme, eğitici video izletme.	5
	Somutlaştırma	...soyut olan değerleri somut hale getirerek uygulama yapılması	4
	Aile katılımı	...aile katılımı yapılmalı.	4
	Drama	...drama ile Türkçe etkinliklerinde iyi kazanımlar elde ediliyor.	3
	Empati	...olayları dramatize ederek empati becerisini güçlendirmek.	2
	Teknoloji kullan	...telefonun tabletin değerlerimizi öldürüyor, doğru kullanılmalı.	2
	Sorumluluk	...sorumluluk olunca herşey kendiliğinden geliyor, ...görev bilincini oluşturmak gerek, ...tüm değerler sorumluluk ile ilgili.	1
	Tutarlı olma	...hem aile hem biz hem tüm toplum tutarlı olmalı.	1
	Yetkinlik	...yetkin olmayan kişiler tarafından verilmesi özellikle dini konuları da içine alan değerlerin öğrenilmesini daha da zorlaştırıyor	1
	Gelişim özellikleri	...çocukların ihtiyaçlarını ve gelişim özelliklerini göz önüne alıp değerlerimizi kazandırmaya yönelik uygulamalar yapabiliriz.	1

Tablo 11’e göre okul öncesi öğretmenlerinin değer kazandırmaya yönelik önerileri sırasıyla okul aile iş birliği (8), model olma (6), yaparak yaşayarak öğrenme (6), teşvik etme (5), somutlaştırma (4), aile katılımını artırma (4), drama (3), empati (2), teknoloji kullanımı (2), sorumluluk (1), tutarlı olma (1), yetkinlik (1) ve gelişim özelliklerini dikkate alma (1) olarak görülmektedir. Öğretmenlerden;

Ö₁₀ “*çocukların ihtiyaçlarını ve gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak değerlerimizi kazandırmaya yönelik uygulamalar yapabiliriz*”.

Ö₄₀ “*drama ile Türkçe hikaye etkinliklerinde daha iyi kazanımlar elde ediliyor.*”

Ö₄₂ “*sadece etkinlikte değil günlük yaşamın içerisine aktarılmalıdır.*” şeklinde cevap vermişlerdir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim öğretmenlerine göre, kök değerlerin kazandırılmasında en önemli faktörün model olma olduğu belirlenmiştir. Sonra sırasıyla aile, yaparak yaşayarak öğrenme, kültür, manevi değerleri ifade etme, empati, çocuğun seviyesine inmek, sorumluluk kazandırma, iş birliği yapma, bilinçli çevre oluşturma ve sevgi-saygının geldiği görülmüştür. Nitekim Kılcan (2020), Batmaz ve Erdoğan (2019), Çelikkaya ve Yılmaz’ın (2017), Acar Başgeçmez ve Er (2017) yaptığı çalışmalarda değerleri kazandırmada en fazla rol model olmanın önemli olduğuna işaret etmesi, bu araştırmayı destekler niteliktedir. Bu durum yaşantı ürünü olan davranışların değer ediniminde etkili olmasından kaynaklanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin kök değerlere en çok Türkçe ve drama etkinliklerinde, en az ise fen etkinliklerinde yer verdiği görülmüştür. Türkçe ve drama etkinliklerinin kök değerlerle en çok ilgili, fen etkinliklerinin ise kök değerlerle en az ilgili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çünkü Memduhoğlu ve

Yüce (2020), Uzun ve Köse (2017) benzer şekilde okul öncesi dönemde değerlerin Türkçe ve Drama etkinlikleri ile kazandırabileceği sonucuna ulaşmıştır. Kaya ve arkadaşları (2015) okul öncesi dönemde drama eğitimi ile değerlerin verilebileceğini belirtmişlerdir. Bekdemir ve Işkın (2017); değerlerin drama ve rol oynama gibi öğrencinin etkileşim halinde bulunabilecekleri yöntemlerle daha kalıcı olabileceğini vurgulamışlardır. Kozikoğlu'na (2018) göre, çocukların değerleri kazanabilmeleri için öğretmenler oyun, drama ve hikâye etkinlikleri yapmaktadırlar. İlköğretim programlarında en fazla değer oyun ve fiziki etkinlikler dersinde yer almaktadır (Kart ve Şimşek, 2020). Okul öncesi dönemde eğitsel oyunlar ile de değerler kazandırılmaktadır (Gündüz, Aktepe ve Uzunoğlu, 2017). Kök değerleri kazandırmakta Türkçe ve drama etkinliklerinin kullanıldığını, diğer etkinlik çeşitlerine yönelik kök değerleri vurgulayan çalışmalar zenginleştirilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun kök değerlere yönelik etkinlikleri hergün yaptıkları görülmüştür. Bazı öğretmenlerin kök değerleri bilmediği ya da karıştırdığı belirlenmiştir. Başka bir çalışmada öğretmen adayları kök değerlere yeterince yer verilmediğini ifade etmektedir (Akhan, Subaşı ve Açıl, 2020). Topal (2019) da sabır, sorumluluk, öz denetim ve dürüstlük değerlerinin öğrencilere yeterli düzeyde verilemediği tespit etmiştir. Bazı öğretmenlerin kök değerleri karıştırdığı ya da bilgi eksikliğinin olduğu söylenebilir. Araştırma sonucuna göre okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdiği kök değerler, sevgi, saygı ve sabırdır. Nitekim Akman (2020), Akay (2018) ve Bulut'un (2021) çalışmalarında da benzer bir şekilde, sevgi ve yardımseverlik değerleri, öne çıkan kök değerler arasında yer almaktadır. Aktan'ın (2014) çalışmasında ise en sık sevgi, yardımseverlik ve saygı değerleri yer almaktadır. Ayrıca Gönen (2017), Kuru ve Ünlü Kuru (2020) ve Otmar'ın (2017) incelediği eserlerde en fazla yer verilen kök değerlerin sevgi ve saygı olduğu görülmektedir. İlköğretim programlarında en fazla önemsenen değer sorumluluk olduğu, onu sırasıyla saygı, adalet kök değerlerinin takip ettiği saptanmıştır (Kart ve Şimşek, 2020). Bartan'ın (2018) bulgularına göre ise; okul öncesi öğretmenleri saygı, sevgi, doğruluk kök değerleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Akıtürk ve Bağçeli Kahraman (2019) okul öncesi öğretmen adaylarının sevgi, saygı ve dürüstlük kök değerlerine öncelik verdiği sonucuna ulaşmıştır. Başka bir çalışmada yine öğretmen adayları öncelikle aktarılması gereken değerlerin "sevgi, saygı, adalet, sorumluluk ve vatanseverlik" olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir (Akhan vd., 2020). Sevgi, saygı kök değerlerinin okul öncesi dönemde en temel kök değerler olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun nedeni, sevgi saygının bireylerin temel ihtiyacı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin sabır, adalet, vatanseverlik ve sorumluluk değerlerini kazandırmakta zorlandıkları belirlenmiştir. Bazı öğretmenler sabır, adalet, vatanseverlik, öz denetim ve dürüstlük değerlerinin okul öncesi dönem çocuklarına uygun olmadığını düşünmektedirler. Benzer şekilde Kuzu Jafari ve Demirel (2019) okul öncesi öğretmenlerinin sorumluluk, saygı, adalet kök değerlerinde zorlandıklarını bulgulamışlardır. Ayrıca Topaç, Bardak, Kirişçi ve Mertoğlu (2020) okul öncesi dönem çocuklarının dürüstlük kavramını algılamakta zorlandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmalar yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Son güncel Türkçe öğretim programında en çok vurgulanan kök değerler saygı, sorumluluk ve vatanseverlik değerleridir (Genç, 2018). Buna rağmen okul öncesi öğretmenlerinin zorlanması dikkat çekmektedir. 1. sınıf programında ise en çok vurgulanan değer sorumluluk değeri iken en az vurgulanan değerlerin adalet, dostluk olduğu görülmüştür (Duran ve Solak, 2018). İlkokul hayat bilgisi ders kitaplarında da en az yer verilen kök değerler ise sırasıyla dürüstlük, sabır, adalet ve yardımseverlik değerleridir (Uçar ve Çetinkaya, 2021). Mutlu ve Dinç (2019) tarafından yapılan çalışmada vatanseverliğin, sevgi ve yardımseverliğin en çok işlenen değer olduğu ortaya konmuştur. Adalet ve öz denetim kök değerlerinin ise geri planda kaldığı görülmüştür. Belirtilen bu durum araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sabır, adalet, vatanseverlik kök değerlerinin okul öncesi dönem çocukları için daha soyut kalmasından kaynaklanabilir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenleri özel gereksinimli çocukların en çok sırasıyla sevgi, saygı, öz denetim, sabır ve dostluk kök değerlerine ihtiyaç duyduklarını düşünmektedirler. Bulut (2021) çalışmasında 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanı incelemiştir. Kök değerleri sırasıyla sevgi, dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, saygı, dostluk, sabır ve öz denetim takip etmiştir. Eserde, on kök değerden en az geçenleri ise adalet ve vatanseverlik değerleridir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun kök değerlere yönelik herhangi bir aile katılım çalışması yapmadıkları görülmüştür. Oysa aile katılımı değer eğitimi programlarıyla da çocuklara değerlerin kazandırılabilceği bilinmektedir (Dereli-İman, 2014). Okul öncesi eğitimde aile katılımına dayalı okul-aile iş birliği, ailelerin bilinç düzeyleri ve çocuğun ailede birtakım değerleri alıp gelmesinin, değerlerin öğrencilere kazandırılması sürecinde etkili olduğunun (Yazar ve Erkuş, 2012) bilinmesine rağmen aile

katılımlarının yeterince olmaması düşündürücüdür. Aile katılımlarında kök değerlere yönelik etkinlikler için okul öncesi öğretmenleri teşvik edilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara kök değerleri kazandırmakta en çok somutlaştırma, çocuklarda dikkat süresinin kısalığı ve ailede süreklilik sağlama sorunları yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca model olma, tutarsızlık, kalıcı hâle getirme, ihmal, çocukların yaşı, empati kuramama, teknoloji, ön yargı ve ödün verme gibi sorunlar yaşadıkları sonucu elde edilmiştir. Bu durumun nedeninin, öğrenme öğretme sürecinde değerlerin nasıl kullanılacağına yönelik açıklamaların öğretim programlarında yer almamasından kaynaklanabilir (Gürçil, Kılcan, Kılıçoğlu ve Kurtoğlu, 2019). Öğretmenlerin değer öğretimi süreci hakkında bilgi sahibi olmaları, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmaları, çocuğun seviyesine inmeleri, etkinlik örnekleri sunmayı önemsemeleri, öğrencilerin derse ilgisini canlı tutabilmeleri, konulara göre farklı yöntemlerle örneklendirmeleri, öğretmenin rol modelliği önem taşıdığını ifade etmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Ogelman ve Sarıkaya'nın (2015) araştırma bulgularıyla da benzerlik görülmüştür. Okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi eğitimprogramında yer alan değerler eğitiminin yetersiz olması, aile katılımının olmaması ve bütün sorumluluğun öğretmenlere bırakılması gibi güçlükler de yaşamaktadırlar (Yazar ve Erkuş, 2013; Arslan, 2016). Başka bir çalışmada öğretmenler okul öncesinde en çok etkinlik ve materyal bulamama gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir (Kuzu Jafari ve Demirel, 2019). Kök değerlere yönelik somut etkinlikler oluşturulabilir. Yaşanan sorunlar öğretmenlerin yeterince değer edinimine yönelik eğitim almamasından kaynaklanabilir. Bu konuda okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin kök değerleri kazandırmaya yönelik önerileri şu şekildedir: Okul aile iş birliğinin artırılması, toplumun tüm kesimlerinin model olması, yaparak yaşayarak öğrenmenin geliştirilmesi, değerlerin teşvik edilmesi, değerlerin somutlaştırılması, aile katılımının artırılması, drama etkinliklerinin uygulanması, empati becerilerinin kazandırılması, teknolojinin doğru kullanılması sorumluluk değerinin kazandırılması, tutarlı davranışlar sergilenmesi, etkinlik oluşturulması ve çocukların gelişim özelliklerinin dikkate alınmasıdır. Bu önerilere tüm eğitimciler önem vermelidir. Aral ve Kadan (2013) değerlerin kazandırılmasında okul aile iş birliğinin önemine değinmiştir. Öğretmen adayları da değer öğretiminde kalıcı ve etkili olmak için öğretmenin rol model olması, günlük hayattan örnekler verilmesi, drama, video ve hikayeleştirme sıklıkla kullanılması, farklı yöntem ve tekniklerinin kullanılmasını gerektiğini belirtmişlerdir (Akhan vd., 2020). Kuzu Jafari ve Demirel, (2019) değerleri kazandırma ile ilgili önerilerinde aile ile iş birliği yapmak ve model olmak ile ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Kozikoğlu (2017) da değerler eğitimine yönelik somut etkinliklerin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Değerlerle ilgili öğrenme yaşantılarını somut olaylarla ve nesnelere desteklemesi gerekmektedir (Trawick-Smit, 2014). Bu sonuçlardan hareketle soyut olan değerler etkinlik temelli yaklaşımlarla; hikâyeler, örnek olaylar, geziler ve kısa filmler ile somutlaştırılarak çocuğun öğrenmesi kolaylaşacaktır (Aktepe, 2010).

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde alanyazındaki çalışmaların sonuçları ile büyük oranda paralellik göstermektedir. Bu çalışmada okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kök değerlere yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulguları dikkate alındığında kök değerlerin temel eğitimdeki önemi bağlamında sınıf öğretmenleri ile de çalışılabilir. Model olmanın değer ediniminde etkililiği görüldüğünden bu konuda toplumsal duyarlılık artırılabilir. Okul öncesi eğitimdeki Türkçe ve Drama etkinlikleri dışında diğer etkinlik türlerine yönelik kök değerlere ilişkin etkinlik havuzları oluşturulabilir. Sabır, adalet, vatanseverlik değerlerine yönelik okul öncesi öğretmenlerine uygulama eğitimleri verilebilir. Aile katılımlarında kök değer etkinlikleri yaptırılabilir. Okul öncesi öğretmenlerinin kök değerlere yönelik önerileri eğitim yöneticileri tarafından dikkate alınmalıdır.

Yazarlık Katkısı

Araştırma tek yazarla yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Karar Tarihi: 29/12/2021

Belge Numarası: 2021/8

KAYNAKÇA

- Acar Başeğmez, D. ve Er, K. O. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 12(33), 1-34.
- Akay, İ. (2018). Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın Çocuk Romanlarında Yer Alan Kök Değerler. *Electronic Turkish Studies*, 13(28), 1-30.
- Akhan, N. E.; Subaşı, E. ve Açıl, F. B. (2020). Öğretmen Adaylarının Kök Değerlere İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134.
- Akıtürk, H. K. ve Bağçeli Kahraman, P. (2019). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294.
- Akman, S. (2020). Türkçe Eğitiminde Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Cem Şems Tümer), Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). İlköğretimde Değer Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Analiz. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 105-113.
- Aktan, O. (2014). 100 Temel Eserlerde Yer Alan Değerlerle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programındaki Değerlerin Uyumu. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1 (Özel)), 64-76.
- Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Bekir Buluç), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384.
- Aral, N. ve Kadan, G. (2018). 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 113-131.
- Aslan, S. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(25), 203-227.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Bartan, S. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Sınıf İçi Uygulamalarının İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Banu Özkan), Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baş, M. (2017). 2009 ve 2015 İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programları ile 2017 İlkokul Matematik Dersi Öğretim Programı Karşılaştırması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1219-1258.
- Batmaz, O. ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2681-2692.
- Bekdemir, Ü. ve Işkın, P. (2017). Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Sınıf Çalışma Kitabı Etkinliklerinin Doğrudan Verilmesi İstenen Değerleri Karşılama Düzeyinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 12(4), 71-90.
- Berkant, H. G.; Efendioğlu, A. ve Sürmeli, Z. (2014). Değerler Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 9(5), 427-440.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi Adlı Çocuk Romanının Değerler Eğitimi ve On Kök Değer Açısında İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(57), 248-272.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can-Aran, Ö. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Çağlar, A. (2005). Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. (Ed. M. Sevinç). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* İçinde (s. 304-311). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Çelikkaya, T. ve Yılmaz, T. (2017). Değerler Eğitimine İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Velilerin Karşılıklı Beklentileri. *Researcher*, 5(2), 395-416.
- Çengelci, T.; Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, (5. Baskı). Trabzon: Erol Ofset.

- Demir, Ş. (2019). Feridun Oral'ın Resimli Öykü Kitapları Üzerine Bir Doküman İncelemesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bahar İş Güzel), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dereli-İman, E. (2014). Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psiko Sosyal Gelişim ve Sosyal Problem Çözme Becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 249-268.
- Dinçer, B. ve Gözel, Ü. (2019). İlkokul Programlarında (1-4) Yer Alan ve Kazandırılması Hedeflenen Değerlere İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Öğrenci Velilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 207-234.
- Duran, M. ve Solak, E. (2018). Hayat Bilgisi Dersi 1. Sınıf Öğretim Programındaki Kazanımların Değerler Açısından İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 1345-1360.
- Genç, S. (2018). Görsel Sanatlar Eğitiminde Kök Değerler. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 543-560.
- Gönen, M. (2017). Çocuk Edebiyatı Yazarı ve Çizeri Olarak Feridun Oral'ın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Eğitsel Değerler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi Uçan), Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, M. ve Bağcı, M. (2019). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Kök Değerler Hakkındaki Farkındalıkları ve Değerleri Öğretme Yöntemleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 5(2), 184-197.
- Gündüz, M.; Aktepe, V.; Uzunoğlu, H. ve Gündüz, D. D. (2017). Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklara Eğitsel Oyunlar Yoluyla Kazandırılan Değerler. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 62-70.
- Gürgil, F.; Kılcan, B.; Kılıçoğlu, G. ve Kurtoğlu, F. S. (2019). Hünkar Hacı Bektaş Velî Velayetnamesi'nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, 8(1), 446-461.
- Gürültü, E.; Bildik, C. ve Erişen, Y. (2019). İlkokul Öğretim Programlarında Yer Alan "Saygı" Kök Değerinin Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Eğitimde Elli Yıl (Prof. Dr. Mehmet Ali Kısakürek'e Armağan)* İçinde (s. 231-258). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Güven, F. (2018). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Milliyetçilik ve Yurtseverlik Değerleri Açısından Analizi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Prof. Dr. Mesut Aydın), Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Jafari, K. K. ve Demirel, M. (2019). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 13-35.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1439-1454.
- Karatekin, N.; Ekşi, H.; Durmuş, A.; Otrar, M. ve Işılak Durmuş, H. (2013). *Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı: Öz Değerlendirme*. İstanbul: Edam.
- Kart, M. ve Şimşek, H. (2020). Türk Eğitim Sisteminde Değer Arayışı: Yenilenen (2017) İlköğretim Programları Hangi Değerleri Kazandırıyor? *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 9-44.
- Kaya, Y.; Günay, R. ve Aydın, H. (2015). Okul Öncesi Eğitimde Drama Yöntemi ile İşlenen Değerler Eğitimi Derslerinin Farkındalık Düzeyindeki Etkisi. *Sakarya Üniversitesi Journal of Education*, 6(1), 23-37.
- Kılcan, B. (2016). Ignác Kúnos "Un Kırk Dört Türk Peri Masalı Adlı Eserinin Değerler Açısından İncelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 5(3), 144-156.
- Kılcan, T. (2020). Ortaokul Öğretmenlerinin Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerlerin Önem Sırasına ve Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 134-145.
- Kolukısa, E. A.; Oruç, Ş.; Akbaba, B. ve Dündar, H. (2008). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Gizem.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitimi Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Geleceğe Yönelik Değerler Eğitimi Tasarımları. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(22), 161-180.
- Kuru, H. ve Ünlü Kuru, B. (2020). İncilâ Çalıskan'ın Babamın Kitap Sandığı Adlı Çocuk Kitabında Değerler ve Dil Zenginliği. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 103-117.

- MEB (2012). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara.
- MEB (2017). *Türkçe Dersi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Memduhoğlu, H. B. ve Yüce, T. (2020). Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Nitel Bir Çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 116-130.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mindivanlı, E.; Küçük, B. ve Sosyal, E. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Aktarımında Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 93-101.
- Mutlu, H. H. ve Dinç, S. (2019). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Temalardaki Metinlerin Kök Değerlerle İlişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062.
- Narin, D. (2007). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Vatandaşlık Bilgi, Beceri ve Değerlerini Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Yrd. Doç. Dr. Dilek Belet), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. E. (2015). Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(29), 81-100.
- Onat-Sayın, N. (2020). İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle İlgili Görüşleri (Merkezefendi İlçe Örneği), (Yayımlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi), (Danışman: Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıoğen), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Otmar, Ö. (2017). Yalvaç Ural'ın Çocuk Yapıtlarının Evrensel Değerler Açısından İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aliye erdem Harbelioğlu), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Önlen, M. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Sevgi-Saygı ve Hoşgörü Değerlerinin Ulusal Gazete Haberlerine Yansımaları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Doç. Dr. Ömer Faruk Sönmez), Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özet, İ. (2014). Kent Araştırmaları ve Nitel Yöntem. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özmen, C.; Er, H. ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim Branş Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311.
- Silverman, D. (2015). *Interpreting Qualitative Data*. Sage.
- TDEDÖP (2018). *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayıncılık.
- Topaç, N.; Bardak, M.; Kirişçi, M. ve Mertoğlu, E. (2020). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değer Kavramlarını Tanımlamalarının İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 447-487.
- Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve On Kök Değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254.
- Trawick-Smith, J. (2014). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı)*, (Ed. ve Çev. B. Akman). Ankara: Nobel.
- TTKB (2017). *Müfredat Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk, İ. (2009). Değerler Eğitiminde Saygı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aslı Yazıcı), Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uçar, F. H. ve Çetinkaya, S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 275-291.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2014). Değerli Bir Kavram Olarak "Değer ve Değerler Eğitimi". (Ed. R. Turan ve K. Ulusoy). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* İçinde (s. 1-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler Eğitimi*, (3. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.

-
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim Programlarında Değerler: Hayat Bilgisi Dersi Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 725–733.
- Yazar, T. ve Erkuş, S. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(20), 196-211.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2011). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Tarzları ile Demokratik Değerlere İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 147-170.
-